

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Yhteisöllisyyden voimavara

kaikki yhden, yksi kaikkien puolesta

Marjo Keskinen

Kansalaistoiminta ja nuorisotyö (210 op)

11/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Marjo Keskinen	Sivumäärä 19 ja 3 liitesivua
Työn nimi Yhteisöllisyyden voimavara – kaikki yhden, yksi kaikkien puolesta	
Ohjaava(t) opettaja(t) Johanna Kuivakangas	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Humanistinen ammattikorkeakoulu	
Tiivistelmä <p>Hankkeiden ja työelämän myötä alalle kehittyy jatkuvasti uusia käsitteitä, jotka ovat limittäin toistensa kanssa. Käsitteistä on muodostunut pirstaleinen kokonaisuus, johon opinnäytetyö luo rajanvetoja. Opinnäytetyö tarkastelee yhteisöpedagogikoulutuksen tuomaa ammattitaitoa ja osaamista yhdistettynä käsitteisiin, joita muodostuu koulutusalan kehittyessä. Tutkimus pohjautuu haastateltavien esiintuomiin käsitteisiin. Tutkimusotteen teoreettisena viitekehyksenä toimii sosiaalipedagogiikka. Keskeisimmiksi käsitteiksi tutkimuksessa nousi yhteisöllisyys, osallisuus ja sosiaalinen vahvistaminen. Verkostoitumista sekä dialogia korostettiin tulosten saavuttamisessa ehkäisevässä työssä. Ehkäisevän työn tarvetta huudetaan siinä vaiheessa, kun tarve on ajankohtainen, mutta silloin on usein myöhäistä.</p> <p>Tutkimus toteutettiin laadullisella tutkimusmenetelmällä: haastatteluilla sekä kyselyillä. Tutkimusaineisto, johon päätelmät perustuvat koostuvat Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogi(AMK)opiskelijoiden ja lehtoreiden näkemyksistä koulutusohjelmaa ja ehkäisevää työtä kohtaan. Teemahaastatteluja toteutettiin yhteensä kymmenen, joista 4 oli lehtoreiden ja 6 opiskelijoiden. Kysely teetettiin 56 opiskelijalle.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajana toimii Humanistinen ammattikorkeakoulu. Tilaajan ehdotuksesta ja toiveesta opinnäytetyö on kirjoitettu artikkelimuotoon, koska kirjoitusprosessin jälkeen tekstistä muokataan kak-sinkirjoitettu artikkeli yhdessä tutkija-lehtori Kuivakankaan kanssa. Artikkelin julkaisusta kokoomateoksessa Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset. Kun julkaisukanavia on käytettävissä enemmän artikkeli-muotoinen opinnäytetyö antaa vaikuttavamman merkityksen ammattialalle, koska se tavoittaa laajemman kohdeyleisön.</p>	
Asiasanat osallisuus, yhteisöllisyys, sosiaalinen vahvistaminen, dialogi, verkostoituminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Civic activities and youth work

ABSTRACT

Author Marjo Keskinen	Number of Pages 19+3
Title Resource of sense of community –all for one, one for all	
Supervisor(s) Johanna Kuivakangas	
Subscriber and/or Mentor Humak University of Applied Sciences	
<p>Abstract</p> <p>By projects and working life in youth field field get new terminologies which are overlap with each other. Terminology has processed splintery entirety where this thesis makes lines. This thesis examine education of Community educator of experience of professional and knowledge combined to terminology which are composing of developing of education. This research is based on terminology which interviewee has brought forth. The context of this thesis is social pedagogy. Meaningful terminologies of this thesis are sense of community, inclusions and social empowerment. Networking and dialogue are highlighted to achieve the results of preventive work. Need of preventive work is asking when need is topical but often it is too late.</p> <p>The research has been made by qualitative method. The research material consists of interviews and questionnaires. Conclusions of the research material are based on opinion of Community educator degree programme and preventive work by students and lectures of HUMAK University of Applied Sciences. Theme interviews have been made altogether 10, 4 by lectures and 6 by students. The questionnaire has been made to 56 students.</p> <p>The thesis is conducted for HUMAK University of Applied Sciences. Conducted suggestion and wish this thesis has been written to article form because after writing process text will be edited double wrote article with research-lecture Kuivakangas of HUMAK University of Applied Sciences. The thesis will be published in omnibus Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset. When thesis has many publication ways it will get more efficient meaning to this field because it will reach wider aim target.</p>	
Keywords inclusions, sense of community, social empowerment, dialogue, networking	

SISÄLLYS

Näkymättömästä työstä näkyviin tuloksiin	5
Yhteisöpedagogikoulutuksen vastaus ehkäisevän työn tarpeisiin	6
Samalta viivalta	8
Verkostoitumisesta voimaa	11
Mistä hyvinvointi rakentuu?	12
Ehkäisevän työn ilmiöt nuorisotyössä: osallisuus, yhteisöllisyys ja sosiaalinen vahvistaminen	14
Osallisuuden ulottuvuudet	15
Innostamisella saavutettu tunne yhteisöllisyydestä	17
Sosiaalinen vahvistaminen voimaantumisteorian avulla	20
Yksilöstä yhteisöön – ehkäisevä työ	22
LÄHTEET	24
LIITTEET	27

Näkymättömästä työstä näkyviin tuloksiin

Ehkäisevän työn käsitteen määritelmä on hyvin pirstaleinen. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön alat ovat murroksessa, mistä kumpuaa jatkuvasti uutta käsitteistöä, joiden sisällöt muuttuvat nopeatempoisesti, jolloin ymmärrys käsitteestä saattaa muuttua epämääräiseksi.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selkeyttää yhteisöpedagogien ammatti-identiteettiä sekä käsitteiden sisältöä ja sitä miten ne linkittyvät toisiinsa tai miten ne ovat erillisinä toisistaan. Opinnäytetyöni pohjautuu tutkimusaineistoon, jossa nostetaan esiin käsitteet, millä kuvaillaan ehkäisevän työn luonnetta. Puhuttaessa hyvinvoinnista aineistosta nousee esiin yhteisöllisyys ja sen merkitys yksilölle ja yhteisölle. Tarkasteltaessa lähemmin yhteisöllisyyttä puhutaan henkilökohtaisista tunnetiloista osallisuus, inostuminen sekä voimaantuminen. Näiden tuntemusten kautta keskeisimmiksi käsitteiksi nousevat yhteisöllisyys, osallisuus sekä sosiaalinen vahvistaminen.

Tässä opinnäytetyössä kuvaillaan Humanistisen ammattikorkeakoulun (HUMAK) opiskelijoiden ja lehtoreiden ajatuksia mitä ehkäisevä työ on nyt ja tulevaisuudessa. Millaisena työnä ehkäisevä työ nähdään ja millaiset ovat yhteisöpedagogikoulutuksen mahdollisuudet ehkäisevän työn kentällä. Tarkastelun aineistona ovat omat kokemukseni ja havaintoni opiskelijan arjesta sekä teemahaastattelut (liite 1 & liite 2) ja kyselylomakkeet (liite 3). Tutkimukseni on osa Humanistisen ammattikorkeakoulun TKI-toimintaa (tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta), jossa tutkija-lehtori Kuivakangas tekee laajempaa metatutkimusta ehkäisevästä työstä nuorisosalalla.

Teemahaastattelut olivat puolistrukturoituja, joissa haastateltava vastasi kysymyksiin avoimesti. Kysymykset mietittiin etukäteen, mutta haastattelujen edetessä ne myös muokkaantuivat haastateltavan vastauksia tukeviksi. Ennen haastatteluja haastattelurungon kysymykset käytiin läpi yhdessä opinnäytetyön ohjaajan kanssa. Alkuperäisistä kysymyksistä poiketen jätin yhden opiskelijoille suunnatuista kysymyksistä vähemmälle huomiolle haastattelujen loppuvaiheessa, koska se osoittautui vaikeaksi sekä epäselväksi ja kysymykseen sai vastauksen myöhemmin esiin tulleen kysymyksen avulla. Teemahaastattelut toteutettiin pääasiassa puhelimitse, vain kaksi haastateltavaa tapasin henkilökohtaisesti. Kasvokkain toteutettu haastattelu olisi tehnyt

haastattelutilanteesta vielä luonnollisemman, mutta tapaamiset eivät valitettavasti olleet mahdollisia pitkien välimatkojen vuoksi.

Aiheeni ei ole sisällöltään liian henkilökohtainen, joten aiheeseen liittyvillä kysymyksillä oli helppo lähestyä haastateltavia. Halusin kuitenkin kunnioittaa vastaajien yksityisyyttä ja tutkimukseni tulokset on analysoitu anonyymisti ja täten vastauksista ei pystytä päättämään vastaajia ja siten heidän henkilöllisyyttä. Haastatteluun suostuessa vastaajat saivat mahdollisuuden tuoda esille oman mielipiteensä käsiteltävää asiaa kohtaan, kertoa omakohtaisista kokemuksistaan sekä he saivat mahdollisuuden osallistua tieteelliseen tutkimukseen. (Eskola & Vastamäki 2010, 25-28.)

Yhteisöpedagogikoulutuksen vastaus ehkäisevän työn tarpeisiin

Yhteisöpedagogien ammattitaidon perustana on sosiaalipedagogiikka, jossa yhdistyvät kasvatustieteet sekä yhteiskuntatieteet. Sosiaalipedagogiikka vaikuttaa yksilöiden sopeutumiseen osaksi yhteiskuntaa sekä ehkäistään syrjäytymistä ja autetaan yhteiskunnasta syrjäytyneitä yksilöitä. Sosiaalipedagogiikka kasvattaa ja tukee kasvua osaksi yhteiskuntaa sallien luovan ja innovatiivisen lähestymistavan (ks. Hämäläinen & Kurki 1997, 11-19 ; Itä-Suomen yliopisto 2011.) Aineistoni perusteella voin todeta, että ehkäisevä työ läpileikkaa koko yhteisöpedagogikoulutuksen. Ehkäisevää työtä pidetään työkaluna nuorisosalalla ja se on koulutusohjelman peruspilari.

Osa haastateltavista koki haasteellisena erottaa ehkäisevän työn määritelmät yhteisöpedagogin toimikentän eri aloilla nuorisosalalla, kansalaistoiminnassa sekä järjestötyössä, koska totesivat ehkäisevän työn noudattavan yhtenäistä punaista lankaa.

Ehkäisevä työ nuorisotyössä nähdään näkymättömänä työnä, joka mielletään tiedottamiseksi ja kontaktien luomiseksi eri osa-alueilla. Ehkäisevä työ nähdään toimintana, joka korostaa yhteisöllisyyttä ja sen merkitystä yksilölle ja yhteisölle. Ehkäisevä työ on toimintaa, johon jokaisella on mahdollisuus osallistua ja antaa oma työpanoksensa ja tuntee siten itsensä tärkeäksi. Ehkäisevällä toiminnalla kannustetaan sosiaalisiin suhteisiin ja ehkäistään syrjäytymistä yhteisöistä, osallistetaan ja vahvistetaan sosiaalisesti.

Uudessa hallitusohjelmassa on painotuksia ehkäisevän työn kentälle. Kataisen hallitus kokee, että eriarvoisuuden lisääntyminen on uhka yhteiskunnalle. Aktiivinen kansalaisuus näkyy hallitusohjelmassa osallisuuden tukemisena, jossa jokaisen osallisuutta yhteiskunnalliseen toimintaan lisätään. Hallituksen painopisteissä korostetaan yhtenä kokonaisuutena eriarvoisuuden, köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämistä. Korostuksen oletetaan näkyvän kaikissa hallituksen tekemissä päätöksissä sekä toiminnassa. Tavoitteena on pyrkiä hyvinvoivaan yhteiskuntaan, jossa on korkea työllisyysaste, sosiaalinen eheys ja tasa-arvoisuus. (Valtioneuvos 2011, 3 & 7.)

Syrjäytyminen on yhteydessä osattomuuteen ja siihen ettei nähdä omia mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Yhteisöllisyys ja yhteisön vastuu yhteisön jäsenistä korostuvat hallituksen linjauksessa. Yksilön omaa, perheiden sekä yhteisöjen vastuuta hyvinvoinnista tuetaan erilaisin keinoin, jonka avulla myös kansalaisjärjestöjen tekemä työ saa arvostusta hallitusohjelmassa. Hallituksen tavoitteena on luoda monialainen köyhyyttä, eriarvoisuutta ja syrjäytymistä vähentävä toimenpideohjelma sekä vanhuspalvelulaki. (Valtioneuvos 2011, 7.)

Sosiaalipedagoginen ajattelu ja toiminta tapahtuvat Hämmäläisen ja Kurjen (1997, 13) mukaan vallitsevien ihmis-, yhteiskunta-, moraal- ja tiedekäsitysten pohjalta. Sosiaalipedagogiikan suuntauksat vaihtelevat eri painotusten mukaan. Sosiaalipedagogiikalla viitataan usein myös käsitteeseen yhteiskunnan toimintajärjestelmästä. Käsitteenä sosiaalipedagogiikkaa voisi kuvailla sosiaalisten ongelmien ehkäisynä ja lieventämisenä kasvatuksen avulla. (Hämäläinen & Kurki, 1997,13.)

Osallisuus ja osallistuminen on huomioitu eri lakien ja säädösten avulla. Lait takaavat mahdollisuuden osallisuuteen nuoria itseään koskevissa asioissa. Perustuslain mukaan jokaisella yksilöllä on oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen Julkisen vallan tulee myös tukea ja edistää yksilöiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia itseä koskeviin asioihin. (Finlex 2007.) Kuntalain (Finlex 2009) mukaan valtuuston pidettävä huolta, että jokaisella kunnan asukkaalla ja palveluiden käyttäjällä on edellytykset ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Nuoria kuullaan ja osallistetaan vaikuttamaan nuoria koskevissa päätöksenteoissa. Nuorisolain (Finlex 2010) mukaan nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikalliseen ja alueelliseen nuorisotyöhön sekä nuorisopolitiikkaan. Nuori-

sovaltuustot ja Aloitekanava ovat hyviä esimerkkejä nuorten osallisuudesta nuorisolain edellyttävällä tavalla. Nuoria kuullaan heitä koskettavissa asioissa. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen alle 18-vuotiaalle lapselle annetaan mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa iän ja kehitystason mukaisesti (Unicef 2002).

Samalta viivalta

Yhteisöpedagogikoulutuksen tavoitteena on kouluttaa erityisosaajia ehkäisevän työn kentälle, jossa korostuvat vuorovaikutustaidot sekä verkostoituminen. Haastatteluissa toistuvat haastateltavien käsitykset koulutuksen painotuksista: yhteisöllisyys, syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaalinen vahvistaminen sekä osallisuus ja siihen osallistaminen. Tavoitteenani on ollut löytää lehtoreiden ja opiskelijoiden muodostama yhtenäistä näkemystä siitä mitä ehkäisevä työ on käytännössä.

Lehtoreiden näkemyksessä yhteisöpedagogikoulutuksessa korostuvat osallisuus ja yhteisöllisyys sekä ehkäisevä työote, opiskelijat korostavat näkemyksissään lisäksi sosiaalista vahvistamista ja syrjäytymisen ehkäisyä. Vastauksista voidaan päätellä, että opiskelijoiden ja lehtoreiden näkemykset ovat samansuuntaisia. Käsitteiden runsas määrä johtaa siihen, että vastauksissa näkemykset olivat samat, mutta osittain asioista puhuttiin eri käsitteillä. Vastauksista tulee vahvasti esiin sosiaalipedagoginen tarkastelukulma. Sosiaalipedagoginen ajattelu huomioi yksilön henkilökohtaiset tarpeet ja lähtökohdat sekä näkee yksilön hyvinvoinnin vaikutukset koko yhteiskunnan parhaaksi sekä mahdollisuuden yhteisöllisen toiminnallisuuden hyödyntämiseen.

Yhteisöpedagogit mielletään taitaviksi ohjaajiksi eri kohderyhmille kuten nuorille. Yhteisöpedagogit toimivat tehtävissä, jotka vaativat taitoa innostaa, tehtävissä jotka vaativat organisointia, taitoa suunnitella sekä kehittää toimintaa. Kasvattajana yhteisöpedagogi osaa soveltaa kasvatuksen ja kehityksen toisiinsa iän vaatimalla tasolla ja tuottaa näihin tukeutuen mielekästä toimintaa. Pedagogisesti yhteiskunnallinen osaaminen korostuu yhteiskunnan palvelurakenteiden ja toiminnan tuntemisessa linkittäen sen tuotettavan toiminnan sisältöön. Yhteisöpedagogit edistävät aktiivista

kansalaisuutta ja näin ollen myös ehkäisevät syrjäytymistä yhteiskunnasta. Innostava työote sekä innostunut asenne kannustaa osallistumaan. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2009, 10 & 19.)

Yhteisöpedagogikoulutuksessa pohditaan ja tarkastellaan asioita ja ilmiöitä eri näkökulmista. Dialogisuuteen opitaan käytännön kautta. Dialogin tuottaman jokaisen huomioivan kokemuksen saa kokea jokainen opiskelija. Dialogi on tärkeä työväline ehkäisevässä työssä, jossa dialogin avulla pyritään keskustelijat ohjaamaan haluttujen kysymysten äärelle ilman, että keskusteluun syntyy hierarkista asettelua. Dialogi on taito, joka kehittyy ammattitaidon lisääntyessä. Taidokas dialogi on vuoropuhelu, jossa jokaisella on mahdollisuus omaan arvokkaaseen mielipiteen ilmaisuun. Dialogi on tiivistetysti vuorovaikutusta ja kuuntelua. Kysyminen ei ole koskaan turhaa, vaikka vastausta ei löytyisikään. Kysyminen ja asioiden pohtiminen käynnistää aina asioiden tarkasteluprosessin, joka jatkuu vielä dialogin jälkeenkin. (Väisänen & Niemelä & Suua 2009, 9-13.)

Dialogi syntyy vain tasavertaisella yhteistyöllä, jossa kaikki osapuolet ovat subjekteja (Freire 2005, 187). Käytännönläheisen koulutuksen myötä opitaan vahvemmin myös vuorovaikutustaitoja ja osataan hyödyntää dialogia työn välineenä. Jo koulutukseen hakeutuessa on koulutuksen vuorovaikutukselliseen toimintamalliin kiinnitetty huomiota. Sosiaalinen työ ja vahva vuorovaikutus ihmisten kanssa innostavat hakeutumaan koulutuksen pariin. Vuorovaikutuksen ja käytännön tärkeys nähdään tärkeänä osana nuorisotyötä, ellei vuorovaikutustaitoja osata hyödyntää työssä on yhdentekevää miten hyvin osataan asiat teoriassa. Onnistunut nuorisotyö vaatii vahvan vuorovaikutuksellisen työotteen.

Tutkimuksen tulokset osoittavat koulutuksen taustalla näkyvän sosiokonstruktivistisen oppimiskäsityksen. Oppimista tuetaan vahvalla vuorovaikutuksella. Asioista keskustellaan yhdessä, mutta myös väitellään ja kyseenalaistetaan asioita. Aikaisempi tietoperusta antaa lähtökohdat asioiden käsittelyyn ja uuden oppimiseen. Jokainen oppii asiat eri tavalla eri oppimistyylein. Kaikille annetaan mahdollisuus toteuttaa oppiminen omalla mielekkäällä tavalla, koska pyritään motivoituneeseen oppimisprosessiin, jossa motivoijana toimii opiskelija itse. Sosiokonstruktivistisen oppimiskäsi-

tyksen taustalla on humanistinen ihmiskäsitys, jossa kunnioitetaan jokaista yksilöä ja hänen ainutlaatuisuutta. (Herranen, Kaalikoski, Mikkonen & Vatanen 2007, 4-5, 21.)

Teorian ja käytännön suhde herätti paljon pohdintaa haastatteluissa. Koulutusohjelmaan haluttaisiin lisää harjoittelun osuutta, mikä kehittäisi valmiuksia siirtyä työelämään. Haastatteluissa nousi useamman kerran esiin tarve harjoittelun osuuden lisäämiselle. Koettiin, että käytännönkokemus opettaa enemmän työssä mitä teoria. Harjoittelujen kokemuksia jakamalla ja pohtimalla voitaisiin myös lisätä opetuksen laatua. Kontaktiopetuksen ja harjoittelun suhdetta tulisi näin ollen muuttaa, ettei oppi jää liiaksi teoriatasolle. Valmiudet työelämään kohtaan paranisivat, mikäli koulutuksessa otettaisiin työelämälähtöisyys entistä paremmin huomioon.

Teorian ja käytännön sovittaminen yhteen tavoittelee osaamista ja oppimista. Asiantuntijuuden kehittyminen vaatii taustalle teorian, johon käytännöstä saadut kokemukset voidaan linkittää. (Herranen, Kaalikoski, Mikkonen & Vatanen 2007, 28.) Hankkeissa tehty työ on tutkivaa ja kehittää työtettä kentällä, joka mahdollistaa käytännönkokemuksen työelämästä. Hankkeiden parissa opitut asiat ovat ajankohtaisinta tietoa ja taitoa mitä työelämä voi tarjota opiskelijoille ja lehtoreille. Hankkeiden parissa tehtävä työ opettaa vuorovaikutuksen taitoja, verkostoitumista, mutta auttaa myös näkemään hankkeiden merkityksen ammattialalle. Jo olemassa olevaa työelämän kanssa tehtävää yhteistyötä on vain kehitettävä entisestään ja tarjota mahdollisuus hankeyhteistyöhön kampuksesta riippumatta.

Hankkeisiin tehdyt projektit ovat usein osana isompaa kokonaisuutta hankkeessa ja tehdystä työstä hyötyvät kaikki osapuolet: opiskelijat, lehtorit sekä hankkeen edustajat. Opiskelijat erityisesti kokevat saavansa hyötyä hankeyhteistyöstä, koska he saavat toimia autenttisissa oppimisympäristöissä itse tutkien ja toimien. Hankkeet toimivat usein pienellä henkilöstömäärällä ja näin ollen hanke saa opiskelijoista resursseja työvoiman ja ajan suhteen sekä uusia innovatiivisia näkökulmia työhön.

Opiskelijoiden mahdollisuus hankeyhteistyöhön on tärkeää yhteistyötä hankkeiden ja oppilaitosten välillä. Kokemukset työelämästä ovat opiskelijoilla erilaisia, jota voidaan hyödyntää suunnitellessa yhteistyön muotoja hankkeissa. Hanketyössä on mahdollista hyödyntää eri tekijöiden vahvuuksia, koska toiminnan sisällöt vaihtelevat paljon.

Oma asenne hanketta kohtaan näkyy innostuneisuudessa sekä oppimisessa. Hankeyhteistyötä voidaan pitää ammattialan vuoropuheluna, jossa ovat keskustelemassa opiskelijat, lehtorit sekä hankkeiden edustajat.

Verkostoitumisesta voimaa

Verkostoituminen on yhteistyötä eri aloilla, alueilla ja tasoilla. Verkostoitumisen tavoitteena on yhdessä hakea ratkaisuja pulmiin ja ongelmiin joihin ei yksin pystytä antamaan vastauksia. (Helakorpi 2006, 3 ; Soanjärvi 2007, 158.) Verkostoituminen työelämän kanssa on ammattialan kehittämistä. Opiskelijat saavat osallistua työelämän kanssa tehtävään yhteistyöhön projektien ja hankkeiden välityksellä kontaktiopetuksessa. Koulutusta kehitetään vastaamaan työelämän tarpeisiin osallistumalla kentällä tehtävään työhön. (Herranen, Kaalikoski, Mikkonen & Vatanen 2007, 15.)

Verkostoituminen on edellytys moniammatilliselle yhteistyölle, mikä on vuorovaikutteisen työn tulos. Varhain aloitettu yhteistyö kuten vierailut opiskelun aikana koettiin merkitykselliseksi osaksi ammatillista kehittymistä. Verkostoitumiseen opitaan jo opiskeluvaiheessa. Osataan nähdä verkostoitumisen hyödyt, miten omassa työssään voi hyödyntää suhteita erilaisissa projekteissa ja hankkeissa sekä tapahtumissa. Verkostoitunut työote antaa myös uusia näkökulmia omalle työlle ja opettaa olemaan itselleen kriittinen. Verkostoitumisen avulla monialaisuus korostuu ja opitaan uusia asioita, joiden varassa moniammatillisuus kehittyy. Laaja-alainen monialaisuus on tehokkainta ehkäisevää työtä.

Verkostoitumisen positiivinen sävy on tullut esiin, kun on alettu puhumaan moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön merkityksestä. Ehkäisevässä työssä nuorisoalalla yhteistyö on hyvin tärkeää, koska taloudellisia ja henkilöstöresursseja on vähän. Nuorisoalalla verkostoitumisella on pitkät perinteet. Yhteistyötä on tehty eri järjestöjen, kuntien ja seurakuntien kanssa jo pitkään ennen kuin muilla aloilla nähtiin verkostoitumisen mahdollisuudet. Verkostoitumalla ja monialaisella työotteella saadaan aikaiseksi tehokasta ehkäisevää työtä. On olemassa useita tahoja, jotka toimivat samojen asioiden eteen, joten on tehokasta ja tuloksekasta yhdistää voimavarat. Jokai-

nen taho korostaa omia teorioita ja suuntaviivoja, mutta yhtenäisenä ajatuksena taustalla on nuoren kasvattaminen osaksi yhteiskuntaa. (Soanjärvi 2007, 155-156.)

Aineistossa korostui käytännön kokemusten merkitys oppimisessa. Harjoittelun mahdollisuutta halutaan yhä enemmän korostaa koulutuksessa. Hankkeiden ja työelämän parissa tehtävä työ opettaa vuorovaikutuksen taitoja, verkostoitumista, mutta auttaa myös näkemään hankkeiden merkityksen ammattialalle. Jo olemassa olevaa yhteistyötä on vain kehitettävä entisestään ja tarjota mahdollisuus hankeyhteistyöhön kampuksista riippumatta.

Ehkäisevän työn huomio ei tulevaisuudessa ainakaan heikkene. Suurten tragedioiden jälkeen esiintyy pohdintaa miten asiat tai tapahtuma olisi voitu estää. Uutisointi herättää keskustelua syrjäytymisen ehkäisystä, koska nähdään tragedioiden yhteys yksilöiden syrjäytymiseen. Ehkäisevästä työstä puhutaan mediassa, mutta toimintaa ehkäisevällä puolella on vähemmän, koska määrärahat uupuvat. Ehkäisevä työ on saanut median huomion, mutta milloin se herättää päättäjät lisäämään määrärahojen suuruutta ehkäisevän työn puolelle?

Ehkäisevä työ on näkymätöntä työtä, joka on korjaava työtä huomattavasti edullisempaa. Ehkäisevä työ ei ole niin tunnettua mitä korjaava. Korjaavalla työllä nähdään vaikutukset yksilöittäin, kun taas ehkäisevällä työllä vaikutetaan isompaan yhteisöön. Ehkäisevä työ kohdennetaan yhteisöihin ja sen tulokset näkyvät jokaisessa yhteisön jäsenessä.

Mistä hyvinvointi rakentuu?

Olenko onnellinen vai tunnenko jotain enemmän. Se, että tuntee olonsa onnelliseksi, ei ole vielä hyvinvointia. Hyvinvointi on pidempiaikaista mitä onnellisuus ja onni. Hyvinvointia tarkastellessa huomioidaan hyvinvointiin johtaneita syitä ja niiden vaikutuksia hyvinvoinnin tilaan. (Allardt 1976, 32-33.)

Ehkäisevän työn tavoitteena nähdään yhteiskunnan hyvinvointi. Jotta voidaan puhua yhteiskunnan hyvinvoinnista, on tarkasteltava sen vaikuttavuutta syvemmältä. Emme

voi tarkastella vain yhteisön hyvinvointia, vaan on nähtävä myös yksilöt, yhteisön jäsenet. Hyvinvoivassa yhteisössä yksilöt ovat hyvinvoivia. Yhteisöllä on kasvattava ja voimistava vaikutus yksilöihin ja yksilöiden avulla mitataan yhteisöjen kuten yhteiskunnan hyvinvointia.

Yhteisöllisyyden muodostuminen on prosessi, joka vaati aikaa. Yhteiset päämäärät ja arvot ovat tekijöitä, joiden avulla vahvistetaan tai heikennetään yhteisöllisyyden tunnetta. Samanlainen ajatusmaailma tukee ja vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta. Sosiaalipedagogiikassa kyseenalaistetaan mikä määrää yhteisöllisyyden. Onko tärkeämpää asettaa yhteisön etu oman edun edelle? Onko hyvinvointi yksilön vai yhteisön vai koko yhteiskunnan kokemaa tunnetta? (ks. Kurki 2002, 36.) Yhteiskunta ei voi hyvin, elleivät siinä jäseninä olevat yksilöt ole hyvinvoivia. Yksilön hyvinvoinnin tunne vahvistuu, kun ihmiset ympärilläkin voivat hyvin. Yhteisöllisyys on tunnetta, mutta se on myös tapa olla osa yhteisöä.

Yhteisöksi nimitetään herkin perustein mitä tahansa ryhmää. Tarkastellessa lähemmin yhteisöä ja sen jäseniä on heillä yhteisyyttä eli jotain yhteistä. Yhteisyys kehittyy vuorovaikutuksellisesti ja/tai tiedostettuna tunteena yhteenkuuluvuudesta. (Lehtonen 2010.) Ehkäisevän työn näkökulmasta yhteisöllisyys on jokaisen ihmisen henkinen voimavara. Yhteisöllisyyden tunne ansaitaan osallisuuden avulla ja osallisuus vaatii osakseen vuorovaikutusta ja verkostoitumista yhteisössä sekä reunayhteisöissä. Ehkäisevällä työllä pyritään vaikuttamaan yksilön tunteeseen olla korvaamaton osa yhteisöä. Yksilön hyvinvointi nähdään yhteisöjen hyvinvoinnin edellytyksenä. Yhteisö tukee yhteisön yksilöitä ja ehkäisee syrjäytymistä yhteisöistä.

Haluaisin jo valmistua koulusta, jotta saisin taattua itselleni tulotason ja sen myötä elintasoni olisi tasapainoisempi. Kaipaen myös vierelleni kumppania tai ystäviä. Yksinäisyys vie minulta energiaa. Haluan että minut hyväksytään omana itsenäni, ettei minun tarvitsisi olla eri roolissa, mitä todellisuudessa olen. Nämä ajatukset voivat olla kenen tahansa pohdintaa minuudesta ja oman persoonan merkityksestä omalle hyvinvoinnille. (ks. Allardt 1976, 38–50.)

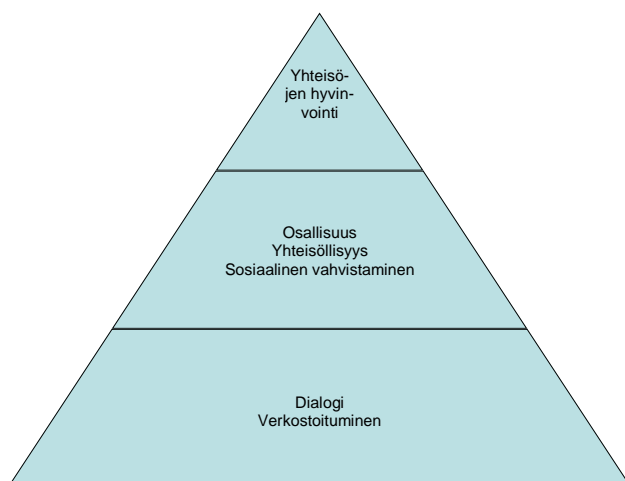
Ehkäisevä työ mielletään työksi, jota tehdään erilaisissa tavallisissa arjen toiminnoissa. Työn tuomat vaikutukset ovat nähtävissä yhteiskunnallisissa ilmiöissä. Lisääntyvä

pahoinvointi esiintyy karrikoidusti muun muassa mellakoinnin ja koulusurmien välityksellä. Ehkäisevä työ saa merkityksen siinä vaiheessa, kun ryhdytään pohtimaan miten asiat voisivat olla toisin. On valitettavaa, kun suuria tragedioita ryhdytään purkamaan, taustalta löytyy usein supistettuja ehkäisevän työn muotoja, koska ajatellaan, että voidaan pärjätä ilmeisesti. Ehkäisevän työn tulisi saada enemmän arvostusta ja tunnustusta yhteiskunnalta, jotta koko yhteiskunta pystyisi voimaan paremmin.

Ehkäisevän työn ilmiöt nuorisotyössä: osallisuus, yhteisöllisyys ja sosiaalinen vahvistaminen

Sosiaalipedagogiikassa pyritään toimimaan sosiaalisen hädän lieventämiseksi kohtaamalla sosiaaliset ongelmat. Jo keskiajalla puututtiin huono-osaisten hyvinvointiin. Keskiajalla työkasvatuksen avulla saatiin ihmiset osaksi jotain yhteisöä, jolloin voitiin olettaa sosiaalisen hädän lieventyvän sekä samalla köyhyys vähentyi. (Hämäläinen & Kurki 1997, 26-27.) Aineisto osoittaa, että tämän päivän näkemyksessä ehkäisevästä työstä työtä tehdään hyvinvoinnin edistämiseksi parantamalla arkea sekä pyritään ehkäisemään ongelmien syntymistä varhaisella puuttumisella. Hyvinvoinnin edistämiseksi tuetaan olosuhteita, joiden myötä ei jouduta ongelmiin. Ehkäisevä työssä tuetaan elämän käännekohtia ja vahvistetaan sosiaalisesti kuin myös henkisesti niin yksilöitä kuin myös ryhmiä.

Haastatteluista nousi yhteisöpedagogikoulutuksen keskeisimmiksi käsitteiksi osallisuus, yhteisöllisyys sekä syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaalinen vahvistaminen. Voisiko nämä käsitteet laittaa vertailtaviksi toisiinsa nähden vai onko niin, että ilman yhtä ei synny toista?

Yhteisöjen hyvinvoinnissa korostuvat osallisuus, sosiaalinen vahvistaminen sekä yhteisöllisyys. Hyvinvoinnin tavoittelussa voidaan käyttää välineenä monialaisesti dialogia sekä verkostoitunutta työtä.

Ehkäisevässä työssä on tärkeää nähdä ongelma tai pulma jo ennen sen varsinaista ilmentymää, jotta asioihin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa. Ehkäisevää työtä voidaan tarkastella sosiaalisen vahvistamisen eli syrjäytymisen ehkäisyn kannalta. Sosiaalinen vahvistaminen nähdään varhaisessa vaiheessa aloitettuna toimintana, jossa on hyvät mahdollisuudet ei-toivottujen asioiden ehkäisyyn. Ehkäisevässä työssä ennakoidaan tilanteita, ratkotaan mahdollisia ongelmia ja kasvatetaan ajoissa ongelmia vastaan. Aina ehkäisevän työn luonne ei tarvitse olla puuttumista, koska silloin ei tarvitse puuttua, kun ehkäisevä työ on ollut tehokasta.

Ehkäisevä työ nähdään toiminnallisuutena, arjen asioina. Työmuoto ei ole arkisen luonteensa vuoksi saanut ansaitsemaansa arvostusta, vaan ehkäisevä työ on nähty enemmän huvitoimintana, jonka vuoksi myös määrärahat ovat vähäiset ehkäisevän työn puolella. Ehkäisevästä työstä tulisi vahvemmin tuoda esiin sen kasvatuksellinen ja tavoitteellinen puoli, jolla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä yhteisöistä ja estämään sosiaalisten ongelmien syntyä.

Ehkäisevässä työssä pyritään järjestämään sellaista toimintaa, jolla ehkäistään ongelmien syntymistä. Usein riittää, että nuorille tarjotaan paikka jossa olla, esimerkiksi nuorisotilatoiminta. Ehkäisevyys ei aina ole varsinainen pääasia jota hehkutetaan, vaan sitä syntyy sivutuotteena useimmista toiminnoista kuten tapahtumista, tempauksista ja kerhoista.

Osallisuuden ulottuvuudet

Osallisuus on henkilökohtaista tunnetta olla tärkeä itselleen ja muille. Tutkimukseni tulokset puoltavat ajatusta, jolloin yksilöille tarjotaan mahdollisuutta osallistua ennen yhteisön jäsenenä olemisen tunnetta. Aluksi voidaan ajatella yksilökeskeisesti osallisuutta, jossa tuetaan yksilöitä jossain suuremmassa yhteisössä kuten yhteiskunnassa. Yhteisöstä tulee suurempi merkitys yksilölle siinä vaiheessa, kun yksilö tuntee kuuluvansa osaksi yhteisöä. Tunne yhteisöllisyydestä tukee yhteisön osallisuutta ja siten jokaisen yksilön osallisuuden merkitystä. Osallisuus on vahva ja keskeinen osa-alue koko opiskelujen ajan. (vrt. Junttila-Vitikka 2011.)

Yhteisöllisyys ja yhteisöllisyydestä kumpuava osallisuus on mahdollisuus olla osallisenä yhteiskunnassa, sosiaalisesti vahvana. Sosiaalipedagogiikan näkökulmasta tarkasteltuna osallisuuden voi nähdä aktiivisena kansalaisuutena, jossa tekijät ovat subjekteja. Aktiivinen kansalaisuus on vapaaehtoista toimintaa yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämiseksi. Se on toimintaa ja vaikuttamista, johon innostetaan osallistumaan. Innostaminen voidaan nähdä nyky-yhteiskunnassa vastaiskuna sosiaaliselle pahoinvoinnille. Innostaminen voidaan nähdä sosiokulttuurisena ilmiönä, jossa keskittyy vuorovaikutustaitoihin sekä kulttuuriin, jossa elämme. Transformaatiolla eli kokonaisvaltaisella muutoksella vaikutetaan yksilöön ja kaikkiin yhteisöihin, joissa vaikutetaan. Muutoksella pyritään vaikuttamaan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, jolla poistetaan osattomuutta. (Kurki 2006, 19-21 ; Koivu 2010, 38.)

Osallisuuteen kuuluu tunne, että voi vaikuttaa yhteiskuntaan ja omaan lähiyhteisöönsä. Osallisuuden tulisi olla perusoikeus jokaiselle ihmiselle yhteiskunnassa. (Koivu 2010, 38.) Syrjäytyneillä tai syrjäytymisuhkan alaisilla henkilöillä saattaa olla vaikeuksia tuntea tätä tunnetta. Osallisuuteen vaaditaan tunne osallistumisesta ja oman osallistumisen tärkeydestä. Ei riitä, että joku ulkopuolinen kannustaa osallistumaan, vaan osallistumisen tarve ja tunne on lähdettävä itsestä. (Harju 2004.)

Aineistossa puhuttiin vuorovaikutuksen merkityksestä sekä läsnä olevan aikuisen tarpeellisuudesta nuorelle. Nuorille on annettava aikaa ja tilaa tuoda esiin omat ajatukset ja tuntemukset sekä oma minuus. Se, että uskaltaa luottaa ja heittäytyä ryhmässä on osa osallisuutta.

Miten yhteisöpedagogi oppii hyödyntämään dialogia työn välineenä? Koulutuksessa korostuvat vahvat vuorovaikutustaidot sekä verkostoituminen, jonka taustalla näkyvät arvot: ihmisten hyvinvoinnin edistäminen, henkinen hyvinvointi, elämänhallinnan tukeminen, vierellä kulkeminen ja luottamuksellisuus. Ei riitä, että on hyvä jossakin, vaan on osattava kameleonttimaisesti eläytyä hetken määrittelemiin tarpeisiin, kuten eräs haastateltavista totesi.

Osallistavan kasvatuksen ajatus on, että toimija saa olla mukana kaikissa osallisuuden vaiheissa: ideoinnissa, suunnittelussa, toteutuksessa sekä arvioinnissa. Rakenteiden avulla voidaan tukea aktiivista kansalaisuutta ja siten myös vahvistaa toimijoita

sosiaalisesti sekä ehkäistä syrjäytymistä. On tärkeää, että vallasta ja omasta ohjaajan osallisuudesta uskalletaan luopua ja luotetaan toimijoihin. Ilman luottamuksen antamista ja vastuun siirtämistä ei vastuuta voida oppia. (Junttila-Vitikka 2011.) Eräs haastateltavista kertoi harjoittelustaan nuorisotalolla. Hän oli saanut hienon kokemuksen nuorten osallistamisesta nuorisotyössä. Nuoret olivat saaneet mahdollisuuden osallistua ja olla itse luomassa toimintaa itselleen. Nuoret saivat olla vaikuttamassa jo ideointivaiheessa ja lopulta päättää mitä nuorisotalolla voi tehdä.

Yhteisöpedagogien vahvuutena on sosiaalisuus ja vuorovaikutustaidot. Nuorille tulee antaa kasvatuksellista tukea. Nuoren on mahdollista saada tukea ja arvostusta luotettavalta aikuiselta. Nuoria ei nähdä vain pulmana ja ongelmana, vaan pulmat ja ongelmat osataan nähdä osana kasvua ja kehitystä.

Osallisuus yhteisössä vaatii taustalle turvallisen yhteisön johon voi luottaa. Pelko siitä, että joutuu nolatuksi tai että omat heikkoudet paljastuvat ryhmässä saattavat muuttaa yksilön käyttäytymistä sellaiseksi, että se ei ole enää yksilölle luontaisesti ominaista. Turvattomuus yhteisössä saattaa johtaa epämiellyttävään ja uhkaavan käyttäytymiseen, jonka avulla yritetään keinotekoisesti lunastaa paikka yhteisössä. Turvallisessa yhteisössä on yhtälailla heikkouksia kuin turvattomassakin. Turvallisessa ryhmässä saattaa suurena ongelmana olla joukkopaine, jolloin ei erilaisuudelle anneta mahdollisuutta. Tällöin murenee ajatus siitä, että jokainen saa olla yksilö, on oman elämänsä subjekti. (Junttila-Vitikka 2011.) Yhteisöllisyyden ja sen tuoman osallisuuden avulla voidaan vahvistaa. Osallisuus koetaan tärkeänä osana nuoren kasvua. Osallisuuden avulla voidaan tukea nuoren vahvuuksia, mutta myös vahvistaa sietämään epävarmuutta ja ottamaan vastaan haasteita.

Innostamisella saavutettu tunne yhteisöllisyydestä

Yhteisöllisyydestä on useita erilaisia määritelmiä. Yhteisöpedagogikoulutuksessa korostuva merkitys yhteisöllisyydestä käsitetään ryhmän ominaisuudeksi ryhmän toimissa tiiviisti yhdessä, tehden ja toimien osallistaen siinä olevia jäseniä.

Yhteisöllisyys on yhteisön, tietyn ryhmän ominaisuus, joka kehittyy pitkällä ajanjaksolla. Mitä paremmin yhteisön jäsenet tuntevat toisensa, omaavat samat tavoitteet, arvomaailman ja päämäärät sitä voimakkaampana voidaan olettaa ryhmän yhteisöllisyyden olevan. Yhteisöllisessä yhteisössä huolehditaan ja välitetään toisista. Tieto omasta osallisuudesta yhteisön jäsenyyteen vahvistaa tunnetta. (Raina & Haapaniemi 2007, 34.) Innostaminen mielletään tutkimukseni mukaan osaksi yhteisöllisyyttä. Innostaminen voidaan nähdä kokonaisvaltaisena tukena kasvuksi osaksi yhteisöä hyödyntäen vuorovaikutteisuutta ja toiminnallisuutta.

Yhteisöjä on erilaisia, mutta jokaista yhteisöä yhdistävät rakenteet. Yhteisöissä kuin myös ryhmissä vaaditaan selkeä ryhmädynamiikka: johtajuutta, työnjakoa, keskustelu- ja päätöksentekorakenteita. Tärkeintä yhteisön toiminnassa on vuorovaikutus yhteisön jäsenten kesken. Vuorovaikutuksen avulla yhteisö voi saavuttaa yhteisen näkökulman asioihin ja sen myötä yhteiset tavoitteet ja tavat pyrkiä saavuttamaan niitä. (mt., 34 & Freire 2005, 197.)

Yhteisöllisyyden tavoitteena on siirtyä yksilökeskeisyydestä yhteisöllisyyteen. Aineistoni puhuu yhteisöllisyydestä useilla eri tavoilla. Yhteisöllisyyttä tarkasteltiin oman vuosikurssiyhteisön, mutta myös koko koulun sekä työtehtävien näkökulmasta. Kämpukset ovat oppimisyhteisöjä, joiden jäseninä henkilöstö ja opiskelijat ovat. Yhteisöllisyyden nähdään esiintyvän usealla tavalla opiskelun arjessa, jossa jokainen vuosikurssi on oma yhteisönsä. Koulutuksessa tehdään paljon ryhmätöitä. Pienryhmätöiminnan avulla opitaan ryhmässä toimimisen taitoja sekä tapoja ohjata ryhmiä toimimaan yhdessä.

Sosiokulttuurisella innostamisella tavoitellaan ihmisille parempaa elämänlaatua ja sen myötä hyvinvointia. Innostamalla osallistumaan saadaan aikaiseksi toimintaa, joka motivoi osallistujia toimimaan yhteisen asian puolesta, yhteisön tavoitteiden mukaisesti. Innostumisen avulla osallistujat saadaan tietoisiksi omista vaikuttamisen mahdollisuuksista. Innostamisen lähtökohtana on ajatus Freirelaisesta ideologiasta dialogin suhteen. Freirelaisessa dialogissa painotus on vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa toista kunnioittaen sekä syventynyt keskustelu. Vuorovaikutuksen avulla parannetaan sosiaalisia suhteita ja yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteisössä. Freire-

lainen dialogi keskittyy yksilöä sopeuttavan kasvatuksen sijaan ryhmien ja yhteisöjen kasvatukseen. (Freire 2005, 197 & Kurki 2006, 19-20.)

Yhteisöpedagogin osaaminen kulminoituu taidokkaaseen vuorovaikutukseen. Yhteisöpedagogia voidaan kuvailla osallistajana. Innostamiseen tarvitaan useiden osa-alueiden hallintaa, ei voida vain puhua innostamisesta. Osallistamiseen voidaan liittää vuorovaikutustaidot, ohjaamistaidot, ryhmien kohtaaminen, sosiaalinen vahvistaminen, aktiivinen kansalaisuus ja siihen ohjaaminen sekä varhainen puuttuminen. Yhteisöpedagogin vahvuus työkentällä vuorovaikutustaidot, tiimityöskentely, ihmisten kohtaaminen, ryhmäyttäminen sekä yhteisöllisyys.

Yhteisöllisyyden merkityksen ymmärtäminen on iso osa ammatillista kasvua. Yhteisöllisyys on myös usein tavoite ryhmien ohjaamisessa. Osallistamisen ja osallistavan työotteen taustalta löytyy välineitä ehkäisevään työhön, jossa opetellaan taitoja toimia innostavana motivoijana ryhmässä. Yhteisöpedagogit toimivat ehkäisevässä työssä he ovat erityisen taitavia erilaisten ryhmien parissa.

Innostamisella voidaan tavoitella Merinon mukaan määritellä kolmella tavalla: antamalla hyvä näkemys arjesta ja sen sisällöstä, tuetaan ihmisten luovaa osallistumista yhteisöissä sekä muutetaan laadullisesti ihmisten elämää yhteisöllisyyttä hyödyntäen. Innostamisella tavoitellaan toimintaa sosiaalisten suhteiden edistämiseksi. Innostamisen edellytyksenä voidaan pitää taitoja käsitellä ryhmiä innostaen heidät toimimaan. Tavoitteena on päästä tilanteeseen, jossa ohjaaja on enää vain symbolinen taustahenkilö. (Kurki 2006, 23-24.)

Innostamisessa on havaittavissa elinkaari: ongelman määrittely, tavoitteiden asettaminen, suunnittelu ja arviointi. Innostamisella pyritään toimintaan joka lähtee nuorista itsestä. Nuorista löytyy potentiaalia toimia ja olla aktiivisia. Nuoret kaipaavat kuitenkin toiminnalleen kipinän sytyttäjän, jonka jälkeen toiminta roihauttaa. Innostumisen prosessissa on useita vaiheita, jossa suuri merkitys on kaiken alussa. Alussa muodostuu ryhmä ja sen yhteisöllisyyden tunne ja siitä kehittyvä ajatus toimia yhdessä yhteisen hyvän puolesta. Alun vaiheeseen on hyvä antaa riittävästi aikaa, koska nuorilla ryhmäytymiseen vaikuttaa ikä ja sen tuomat haasteet esimerkiksi itsetuntemuksen parissa. Innostajan tehtävänä on alussa toimia innostavana motivoijana, joka kannustaa, rohkaisee ja tukee nuoria toimimaan yhdessä. Kun on aistittavissa nuorten oma

innokkuus, on innostajan osattava väistyä ja antaa nuorille mahdollisuus toimia ja toteuttaa ideoitaan. Innostaminen tarjoaa nuorelle mahdollisuuden kasvattaa itse itsensä. Nuorta on kannustettava itsenäisiin valintoihin ja vastuunottamiseen. Innostaja toimii nuoren linkkinä ulkopuolisiin tahoihin ja antamaan tukea heidän tuottamalle toiminnalle. (Kurki 2006 211-213 & Kurki 2000, 24-25.)

Innostaminen vaatii onnistuakseen vuorovaikutusta. Innostamisessa mennään nuorten luo, toimitaan nuorten näkökulmasta ja kannustetaan nuoria toteuttamaan heidän luomia ideoita. Dialogi tukee ryhmän toimintaa ja yhteisöllisyyden vahvistumista. Innostamisen välineinä toimivat avoimet ja kannustavat työtavat, jotka ohjaavat vuorovaikutukselliseen yhteistyöhön koko yhteisön kanssa. Innostaminen tulee olla toiminnaltaan tarkoituksenomaista, suunniteltua, päämäärätietoista toimintaa. Sosiokulttuurisella innostamisella pyritään parantamaan hyvinvoinnin tilaa ja luomaan olosuhteita paremmat mitä ne ovat toiminnan aloitushetkellä. Kun alussa luodut tavoitteet on saavutettu, on aika siirtyä uuden haasteen pariin uusien tavoitteiden kera. (Kurki 2006, 213 & Kurki 2000, 25-28.)

Sosiaalinen vahvistaminen voimaantumisteorian avulla

Sosiaalinen vahvistaminen on laaja-alainen käsite, jota on vaikea määritellä yksiselitteisesti. Sosiaalinen vahvistaminen on yleistetysti ihmisen tukemista ja ohjaamista arjessa ja se tuo laatua elämään sekä ehkäisee syrjäytymistä. Haastateltavien puheissa sosiaalisesta vahvistamisesta nousi esiin voimaantuminen ja siihen rinnastettavat tunteet omasta sosiaalisesta vahvuudesta. Ellei voimaantumisesta puhuttu voimaantumisen sanoilla puhuttiin esimerkiksi itsetunnosta, itseluottamuksesta sekä nuorten kasvun tukemisesta.

Yksilön osallisuudella voidaan vaikuttaa yksilön kokemaan yhteisöllisyyden tunteeseen, joka lisää sosiaalista pääomaa ja siten myös vahvistaa sosiaalisesti ja ehkäisee syrjäytymistä tai riskiä siitä. Mehtonen (2011, 13) kuvailee ehkäisevää työtä käytännössä varhaisena puuttumisena, nivelvaiheiden tunnistamisena sekä eri-ikäisten ihmisten ryhmän tai yksilöiden toiminnan tukemisena. Sosiaalinen vahvistaminen on kokonaisvaltaista elämänhallinnan tukemista, jota voidaan pitää ehkäisevänä työnä.

Osallisuuden avulla yksilöt voimaantuvat. Itselleen saatu tunnustus omasta merkityksellisestä osallisuudesta antaa voimaa. Siitonen (1999) kehitti voimaantumisteorian tutkiessaan opettajaksi opiskelevien ammatillista kasvua. Teoria ei kuitenkaan rajoitu vain tähän tarkastelukulmaan. Voimaantumista voidaan tarkastella Siitosen voimaantumisteorian viiden väitelauseen eli premissin perusteella tilanteissa, joissa on havaittavissa voimaantumista. (Siitonen 1999, 116-117 & 161-165.)

Nuori itse on ainut henkilö, joka voi suoda itselleen voimaantumisen tunteen, mutta se vaatii onnistuakseen myös sosiaalisia suhteita. Dialogilla autetaan nuorta näkemään omia kykyjään ja mahdollisuuksia, joiden avulla voimistetaan tunnetta minuudesta. Kuten nuorisotyössä yleensä myös voimaantumisessa on taustalla luottamukselliset suhteet ympäristöön, jossa toimitaan. Nuori tarvitsee kasvun ympärille turvallisen ja luotettavan aikuisen. Voimaantumisen prosessiin vaikuttaa pääasiassa henkilö itse, mutta tuloksiin vaikuttavat myös ympäristö ja sosiaaliset suhteet. Voimaantumista voidaan vahvistaa, mutta voimaantumisen tunteesta vastaa jokainen yksilö itse. (ks. Siitonen 1999, 117-118.)

Voimaantuminen on monisuuntainen prosessi, jossa on useita tekijöitä vaikuttamassa voimaantumisen voimakkuuteen. Voimaantumiseen vaikuttavilla osatekijöillä päämäärillä, kykyuskomuksilla, kontekstiuskomuksilla sekä emootioilla on keskinäinen yhteys voimaantumiseen. Nuori odottaa, että häntä kohdellaan tasavertaisena yksilönä. Erityisesti nuoria koskettava osatekijä on vahvistunut minäkäsitys etenkin itseluottamuksen ja itsearvostuksen osalta. Nuorelle on tärkeää tietoisuus omien valintojen merkityksestä vastuun, mutta myös vapauden kannalta. Nuori hakee hyväksyntää hänen itsensä tekemille ratkaisuille, jotka ovat innostumisen tuotosta. (ks. Siitonen 1999, 158.)

Voimaantumista voidaan pitää sosiaalisena, fyysisenä sekä psyykkisenä hyvinolon tunteena, jota voi tuntea niin yksilöt kuin myös ryhmät. Voimaantumisen tarkoituksena on tavoitella hyvinvointia, joka on sidoksissa yksilön omiin lähtökohtiin. Voimaantumisen tarve on erityisen vahvaa silloin jos yksilöä estetään voimaantumasta. (Siitonen 1999, 162-164.) Sosiaalinen vahvistaminen ja voimaantumisteoria mielletään useiden tekijöiden vaikutukseksi. Voimaantumista voidaan pitää osana sosiaalista

vahvistumista. Voimaantuminen on henkilökohtainen tunne ja sen avulla saadaan sosiaalista pääomaa, jolloin vahvistutaan sosiaalisesti.

Voimaantumisen tunne vaihtelee. Ympäristöllä on suuri merkitys miten voimaantuneeksi yksilö kokee olonsa. Nuori kokee usein epävarmuutta vieraissa tilanteissa etenkin vieraiden ihmisten läsnä ollessa. Epävarmuuteen nuorella vaikuttavat vahvasti myös elämänvaihe nuoruus, jolloin minuus ja itseluottamus ovat vasta kehitty-mässä. Voimaantuneisuuden pysyvyys ei ole kuitenkaan iästä riippuva tekijä, vaan sen pysyvyys vaihtelee kaikilla mikäli päämäärät, kykyuskomukset, tai emotionaaliset kokemukset horjuvat. (Siitonen 1999, 164-165.)

Yksilöstä yhteisöön – ehkäisevä työ

Suomesta puhutaan hyvinvointivaltiona, mutta mitä se tarkoittaa? Asiaa voisi tarkas-tella ehkäisevän työn näkökulmasta ja miettiä keinoja miten hyvinvointia tulisi edis-tää. Liian paljon käytetään resursseja siihen, että pyritään minimoimaan pahoinvointi ja sen vuoksi keskitytään yksilöihin, jotka voivat pahoin. Yhteisöllisyys on voimavara, jonka avulla hyvinvointi lisääntyy. Yksilön mahdollisuus vaikuttaa omaan elämänsä ja yhteisöihin on hyvinvoinnin peruspilari. (Mokka & Neuvonen 2006, 9 & 53.) Varhai-sella puuttumisella ja jo ennen varhaista puuttumista tuotetulla toiminnalla ehkäistään korjaavan työn tarvetta. Ehkäisevän työn lähtökohtana on toiminnan kohdistaminen isommalle kohderyhmälle kuin vain yksilö. Ehkäisevä työote huomioi yksilöt, mutta näkee yksilön hyvinvoinnin osana yhteisön hyvinvointia. Ehkäisevällä työllä tavoitel-laan hyvinvointia koko yhteiskunnalle.

Yhteisöpedagogikoulutus tarjoaa välineitä ehkäisevään työhön. Aineiston pohjalta yhteisöpedagogit mielletään aktiivisiksi toimijoiksi työkentällä, jotka toimivat työssään vahvasti vuorovaikutteisesti. Yhteisöpedagogi on monipuolinen, tekevä osaaja, jonka vahvuutena on työkentällä monipuolisuus. Yhteisöpedagogit ovat kaikessa mukana kuten erityiskasvatuksessa, lastensuojelussa ja nuorisotyössä. Nuorisotilatoiminta ja leirit ovat esimerkillisiä työmuotoja joiden avulla nuoret pysyvät kiinni sosiaalisissa verkoissa.

Yhteisöpedagogeille itselleen on muodostunut selkeästi ajatus siitä millaisessa työnkuvassa toimia. Sosiaalipedagogiikasta nousevat ajatukset korostavat ehkäisevää työtettä, jossa huomioidaan yksilön sijasta koko yhteisö. Mikäli yhteisöön kohdistuva ehkäisevä työ on tehokasta, yksilöpainotteisen korjaavan työn osuus vähenee. Voidaan siis päätellä, että yhteisöön kuulumisella ja yhteisöllisyyden kokemisella voidaan ehkäistä korjaavan työn tarvetta. Yhteisölliseen näkymättömään työhön tulisi tehdä suuria painotuksia.

Ehkäisevän työn muotoina voidaan nähdä haastattelujen pohjalta nousseiden käsitteiden yhteydessä esiintuodut työmuodot kuten nuorisotyö koulussa, nuorisotilatointa, ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö. Ehkäisevä nuorisotyö on toiminnallista työtä, jossa nuoret saavat olla oman elämänsä subjekteja. Ehkäisevä työ antaa välineitä torjua sosiaalista pahoinvointia ja eristäytymistä. Tulokset kannustavat yhteisöllisyyteen, joka on hyvinvoinnin perusta.

Hämäläinen (2007, 175) osoittaa Natorpin ajatuksen olevan edelleen paikkansapitävä. Kasvatusta ja yhteisöllisyyttä on vaikea erottaa toisistaan ”ei ole kasvatusta ilman yhteisöä, eikä yhteisöä ilman kasvatusta”. Kasvatus ja yhteisö voidaan nähdä toistensa tukena. Kasvattaminen vaatii taustalle aina yhteisön kuten yhteiskunnan mihin kasvatetaan ja yhteisö tarvitsee kasvatuksen luomaan linjavetoja miten toimia ja käyttäytyä yhteisössä, jossa vaikutetaan. (Hämäläinen 2007, 175.)

Ehkäisevä työ on iso kokonaisuus, jolla pyritään vaikuttamaan laaja-alaisesti. Ehkäisevä työ on usean toimijan monialainen yhteistyön tulos, jossa voimavaroja on osattu yhdistää ja siten tuottaa tehokasta ehkäisevää työtä. Maailmaa on haasteellista lähteä pelastamaan tarttumalla yhden yksilön ongelmiin ja haasteisiin, tarkastelua on laajennettava yhteisöihin, koska yhteisöt kasvattavat yksilöitä.

LÄHTEET

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki:WSOY.

Finlex, 2009. Kuntalaki 17.3.1995/365. Viitattu 10.7.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kuntalaki>

Finlex, 2010. Nuorisolaki 27.1.2006/72. Viitattu 10.7.2011

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki>

Finlex, 2007. Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Viitattu 10.7.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Freire, Paolo 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Suomennos Joel Kuortti. Tampere: Vastapaino.

Junttila-Vitikka, Pirjo 2011. Nuorissa on tulevaisuus-seminaari 10.5.2011, Jyväskylä.

Harju, Aaro 2004. Osallisuus. Artikkel. Viitattu 10.7.2011.

<http://www.kansalaisfoorumi.fi/osallistuminen-ja-vaikuttaminen/osallisuus.html>

Helakorpi, Seppo 2006. Verkostot ja muuttuva asiantuntijuus. Viitattu 23.8.2011

<http://openetti.aokk.hamk.fi/seppoh/ak-maailma/kever.pdf>

Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2009. Opinto-opas 2009-2010. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Herranen, Jatta & Kaalikoski, Katri & Mikkonen, Pirkko & Vatanen, Tuula 2007. Humanistisen ammattikorkeakoulun pedagoginen strategia ja pedagogisen toiminnan kuvaus. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.8.2011

<http://www.humak.fi/sites/default/files/Pedagoginen-strategia.pdf>

Hämäläinen, Juha 2007. Nuorisokasvatuksen teoria sosiaalipedagogisessa kehityksessä. Teoksessa Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja (toim.) Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 73 & Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikanlaitos. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.169-200

Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY.

Itä-Suomen yliopisto. 2011. Sosiaalipedagogiikka. Viitattu 25.4.2011

<http://www.uef.fi/yhteiskuntatieteet/sosiaalipedagogiikka>

Koivu, Maija 2010. Osallisuuden taloa rakentamassa - Opas osallisuuden kehittämiseen kuntaorganisaatiossa. Humanistinen ammattikorkeakoulu (YAMK) opinnäytetyö. Viitattu 2.8.2011

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/14422/Koivu_Maija.pdf?sequence=1

Kurki, Leena 2002. Persoona ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Kurki, Leena 2006. Sosiokulttuurinen innostaminen. Jyväskylä: Vastapaino.

Lehtonen, Heikki 2010. Järjestötoiminnan tietopalvelu - Sosiaalinen pääoma ja yhteisöllisyys. Viitattu 8.8.2011 <http://www.kansalaisfoorumi.fi/sosiaalinen-pma-ja-yhteisyyys/yhteis.html>

Mehtonen, Tuija 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä (toim.) Lundblom, Pia & Herranen, Jatta. Sarja C. Oppimateriaaleja 24, 2011. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Mokka, Roope & Neuvonen, Aleksi 2006. Yksilön ääni. Hyvinvointivaltio yhteisöjen ajalla. Sitran raportteja 69. Helsinki: Sitra.

Raina, Liisa & Haapaniemi, Rauno 2007. Yhteisöllinen pedagogia ”...ettei tarvitse tehdä yksin.” Helsinki: Arator

Soanjärvi, Katariina 2007. Nuorisotyön verkostoituminen – Nuorisotyöntekijöiden yhteistyöstä osaamisverkostoksi. Teoksessa (toim.) Hoikkala, Tommi & Sell, Anna Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 155-167

Unicef, 2002. Lasten oikeuksien sopimus. Viitattu 10.7.2011
http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/LOS_A5fi.pdf

Valtioneuvos, 2011. Neuvottelutulos hallitusohjelmasta. Viitattu 7.8.2011
<http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/hallitusneuvottelut-2011/neuvottelutulos/fi.pdf>

Väisänen, Leena & Niemelä, Mika & Suua, Pirkko, 2009. Sanat työssä. Vuorovaikutus ammattitaitona. Helsinki: Kirjapaja.

HAASTATTELURUNKO HUMAKIN OPISKELIJOILLE

1. Kerro taustoistasi: opiskeluun hakeutumisen motiivit, onko käsityksesi yhteisöpedagogin työkentästä, toimenkuvasta, mahdollisuuksista muuttanut opintojen aikana, miten?
2. Mitkä keskeiset käsitteet esiintyvät opinnoissasi, miten ne esiintyvät?
3. Miten ehkäisevä työ on näkynyt opintojen eri osa-alueissa
 - lapset, nuoret ja perheet
 - mielenterveys
 - koulut
 - lasten ja nuorten hyvin-/pahoinvoinnissa
 - media
 - muu?
4. Mihin työkenttään koet saaneesi eniten valmiuksia yhteisöpedagogiopinnoissa? Mikä on yhteisöpedagogien vahvuus työkentällä?
5. Miten näet ehkäisevän työn nuorisotyön kentällä, kansalaistoiminnassa, järjestötyössä?
6. Miten yhteisöpedagogikoulutusta tulisi kehittää?
7. Millaiset tulevaisuudennäkymät näet yhteisöpedagogiopinnot suorittaneena?
8. Miten koet yhteistyön hankemaailman kanssa opinnoissa? Mitä sinulla opiskelijana on annettavaa hankkeille? Mitä sinä opiskelijana saat hankkeilta?
9. Anna palautetta opiskelun aikana toteutetusta hankeyhteistyöstä.
10. Sana vapaa..

HAASTATTELURUNKO HUMAKIN LEHTOREILLE

1. Kerro taustoistasi: Kerro jotain taustastasi, mitä olet tehnyt ennen opettajuutta, kerro jotain nykyisestä toimenkuvastasi
2. Mitkä ovat keskeiset käsitteet mitkä esiintyvät yhteisöpedagogikoulutuksessa, millaisissa tilanteissa ne esiintyvät? Mikä käsite kuvaa parhaiten yhteisöpedagogien osaamista, miksi?
3. Millaisen merkityksen annat ehkäisevälle työlle yhteisöpedagogikoulutuksessa? Miten yhteisöpedagogit eroavat sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista?
4. Miten koet hankemaaailman yhdistämisen yhteisöpedagogien opetukseen? Mitä opiskelijoilla on annettavaa hankkeille? Mitä opiskelijat saavat hankkeilta? Entäpä lehtorit, mitä he saavat?
5. Minkä koet olevan yhteisöpedagogien vahvuus työkentällä? Entäpä heikkous? Miten yhteisöpedagogikoulutusta tulisi kehittää?
6. Miten näet ehkäisevän työn nuorisotyön kentällä, kansalaistoiminnassa, järjestötyössä?
7. Arvioi hanketyön ja kampusten välistä yhteistyötä
8. Millaisen tulevaisuuden näet yhteisöpedagogien työkentässä ehkäisevän työn osalta? Mikä on yhteisöpedagogikoulutuksen tuoman ammattitaidon merkitys yhteiskunnan hyvinvoinnissa?
9. Sana vapaa..

Yhteisöpedagogi ja ehkäisevä työ

1. Mitä mielestäsi tarkoittaa ehkäisevä työ?
2. Miten ehkäisevä työ on tullut opinnoissasi esiin?
3. Oletko ollut mukana Humakin hankkeissa? Mitä olet tehnyt? Kerro kokemuksiasi hanketyöstä!
4. Mitä odotat tulevana yhteisöpedagogina työtehtäviltäsi, mitä haluat tehdä ja millaisia haasteita olet valmis ottamaan työkentällä vastaan?